

HAKA

Eesti Hariduse
Kvaliteediagentuur

Kutseõppe kvaliteedi hindamine

**Koolide tagasiside
õppekavarühmade kvaliteedi
hindamisele:
tagasisideseminarid koolides
kevadel 2023**

Marge Kroonmäe, Kai Hermann, Reet Taimsoo, Heli Mattisen, Tiia
Bach

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

2023

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	3
2. Kutseõppe kvaliteedihindamine 2019-2023	4
3. Koolide tagasiside kvaliteedihindamise senisele protsessile	4
3.1 Kokkuvõtte koolide tagasisidest: tugevused ja kitsaskohad arutelupunktide kaupa .	5
4. Peamised järeldused ja koolide ettepanekud.....	11

1. Sissejuhatus

Alates 2019. aastast läbivad kõik kutseõpet pakkuvad õppeasutused (edaspidi koolid) vähemalt kord kuue aasta jooksul kvaliteedi hindamise tähtjatu õppeõigusega õppekavarühmades.

Kutseõppe kvaliteedi hindamise eesmärk on toetada õppimiskeskse koolikultuuri arengut ning suurendada kutsehariduse usaldusvärsust.

Kutseõppe kvaliteedi hindamine võimaldab:

- koolil saada tagasisidet õppeprotsessi kvaliteedi kohta ja soovitusi selle arendamiseks ning kasutada sõltumatu välishindamise tulemusi kooli strateegilises juhtimises;
- informeerida huvigruppe (õppijad, töömaailm, riik, ühiskond laiemalt) kutseõppe vastavusest siseriiklike nõuete, arengukavalist eesmärkide, töömaailma vajaduste ja õppijate ootustega.

Hindamiskomisjoni eesmärk on analüüsida õppe kvaliteeti õppekavarühmas ning anda analüüsi põhjal soovitusid õppe kvaliteedi parendamiseks. Hindamiskomisjoni analüüsi aluseks on õppekavarühma eneseanalüüs, õppe tulemuslikkuse näitajad õppekavarühma õppekavadel ning hindamiskülastusel ja -vestlustel kogutud info. Õppe kvaliteeti analüüsitakse hindamisvaldkondade kriteeriumide lõikes.

Hindamisvaldkonnad on:

- **õppekavad ja õppekavaarendus,**
- **õppimine ja õpetamine,**
- **õpetajad.**

Vastutus õppe kvaliteedi eest lasub koolil. Regulaarne eneseanalüüs näitab kooli võimekust õppe kvaliteedi taset analüüsida ja õppekavarühmade arengut kujundada.

HAKA on koostöös koolidega kavandanud kvaliteedi hindamised koolide tähtjatu õppeõigusega õppekavarühmade ja poolaastate lõikes aastateks 2019-2024. Kvaliteedi hindamise korraldus võimaldab koolil analüüsida koos ühte õppesuunda kuuluvaid, vajadusel ka eri õppesuundade sisult lähedasi õppekavarühmi. HAKA on moodustanud neil juhtudel laiapõhjalised hindamiskomisjonid, kuhu kuuluvad kutseõppe asjatundjad ja kõikidele hinnatavatele õppekavarühmadele vastavate valdkondade eksperdid.

Kvaliteedi hindamine lähtub eeldusest, et vastutus hindamisaruandes välja toodud probleemide lahendamise ning pideva parendustegevuse eest lasub koolil. Kvaliteedi hindamise järeltegevusena palub HAKA esitada hindamise läbinud koolil üks aasta pärast õppekavarühma kvaliteedi hindamise otsuse vastuvõtmist nõukogule kirjaliku ülevaate hindamisaruandes esitatud ettepanekute alusel kavandatud ja ellu viidud tegevuste ning nende tulemuste kohta. Nõukogu arutab parendustegevuste ülevaateid istungitel ja annab igale koolile tagasisidet.

2. Kutseõppe kvaliteedihindamine 2019-2023

Viie aasta jooksul on kutseõppe kvaliteedi hindamises osalenud 212 ehk 92% kõikidest koolide tähtjatu õppeõigusega õppekavarühmadest.

Neist 12 juhul (6%) - 3 ehituse ja tsiviilrajatiste, 2 materjalide töötlemise, 2 elektrienergia ja energeetika, 2 transporditeenuste, 1 tekstiili, rõivaste, jalatsite valmistamise, 1 mootorliikurite, laevandus- ja lennundustehnika, 1 juuksuritöö ja iluteeninduse kooli õppekavarühma puhul on nõukogu otsustanud, et järgmine hindamine viiakse kooli õppekavarühmas läbi kolme aasta pärast. Kõikidel teistel juhtudel on tulemus olnud maksimaalselt positiivne.

Kolme aasta pärast on kvaliteedihindamise uuesti läbinud kolme kooli neli õppekavarühma (ÕKR). Neist kahe õppekavarühma puhul (1 ehituse ja tsiviilrajatiste ning 1 materjalide töötlemise ÕKR) otsustas nõukogu, et järgmine hindamine viiakse läbi kuue aasta pärast. Kahe kooli kahe õppekavarühma (1 ehituse ja tsiviilrajatiste ning 1 transporditeenuste ÕKR) puhul otsustas nõukogu, et nendes õppekavarühmades tuleb järgmine kvaliteedihindamine läbida uuesti kolme aasta pärast.

Seega on kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedi hindamise periood lõpusirgel, alates 2019.a on hindamise läbinud pea kõikide koolide kõik õppekavarühmad.

3. Koolide tagasiside kvaliteedihindamise senisele protsessile

Eesti Hariduse Kvaliteediagentuur (HAKA) on koostöös koolide ja partneritega kujundamas kutseõppe kvaliteedi hindamise uue perioodi mudelit. Selleks on vajalik koguda koolide kogemust **õppekavarühmapõhises hindamisprotsessis** ja ettepanekuid uueks perioodiks.

Tagasiside saamiseks külastasime kevadel 2023. a 14 kooli, kus kõik või enamus õppekavarühmi olid kvaliteedihindamise läbinud. Neil koolidel oli selleks ajaks hindamisprotsessist kaalukas kogemus, mis on sisendiks kutseõppe kvaliteedi hindamise uue mudeli kujundamisel.

Tabel 1: Tagasisideseminarid koolides aprill – juuni 2023. 2019-2023 [hindamistulemused](#) (LISA 1) koolide õppekavarühmades

	kuupäev	kool
1	25.04.2023	Heino Elleri Muusikakool
2	26.04.2023	Tartu Rakenduslik Kolledž
3	26.04.2023	Tartu Kunstikool
4	2.05.2023	Tallinna Majanduskool
5	3.05.2023 <i>Teamsis</i>	Võrumaa (Kutsehariduskeskus) Haridus- ja Tehnoloogiakeskus
6	3.05.2023	Tallinna Kopli Ametikool
7	17.05.2023	Tallinna Teeninduskool

Kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedihindamine: tagasiside

8	17.05.2023	Tallinna Ehituskool
9	18.05.2023	Eesti Merekool
10	24.05.2023	Rakvere Ametikool:
11	24.05.2023	Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus
12	5.06.2023	Pärnumaa Kutsehariduskeskus
13	5.06.2023	Pärnu Saksa Tehnoloogiakool
14	6.05.2023	Kuussaare Ametikool

HAKA saatis seminarile eelnevalt iga kooli esindajale arutelupunktid, et need laiemas koolipere ringis eelnevalt läbi arutada ja mõtted koondada. Seminarile koolis kutsusime juhtkonna ja nõukogu liikmeid, õppeüksuste ja -suundade juhte ning juhtõpetajaid, paludes võimalusel arutelule kaasata kooli õpilasesinduse esindaja (õpilaste esindaja osales Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuse ja Kuussaare Ametikooli seminaril).

Aruteluringis kuulasime osalejate kogemusi nii pluss- kui miinuspoolelt senisele kvaliteedihindamise protsessile ning mõtteid kuidas võiks Eesti kutseõppe kvaliteedi hindamisega 2024+ edasi minna.

Tagasiside fookuses olnud arutelupunktid keskendusid eneseanalüüsi protsessile, kvaliteedi hindamise korraldusele, hindamisprotsessile ning kvaliteedihindamise kasutegurile kooli vaates:

- **Eneseanalüüsi protsess** – head praktikad ja kitsaskohad kooli vaates; HAKA tugi ja koolitus eneseanalüüsi koostamisel;
- **Hindamisühikute otstarbekus** (mitu ÕKRI koos); **hindamiskriteeriumite asjakohasus**; kuivõrd hindamisaruanded on peegeldanud kooli ja õppekavarühma jaoks olulisi parendusettepanekuid ja soovitusi;
- **Mis on kvaliteedihindamise kasutegur koolile** – koolijuhile, osakonnajuhile? Mis oli kvaliteedihindamise protsessis kõige kasulikum? Kas oli midagi, mis häiris või võiks teisiti olla?

Kuulasime ka koolide mõtteid ja vajadusi kutseõppe kvaliteedihindamiseks 2024+:

- Kooli esindajate **mõtted ja ettepanekud kvaliteedihindamiseks tulevikus** (nt vabatahtlik vs kohustuslik hindamine, hindamise fookus (rõhuga õppija toetamisel arendustegevuses) ja ulatus, koolipõhine vs õppekavarühmapõhine hindamine ja tagasiside; kooskõla kooli arengukava perioodiga; koolitusvajadus ja tugi koolidele eneseanalüüsiks;
- Kutsehariduse riiklikud tegevusnäitajad ja nende kasutamine sise- ja välishindamisel.

3.1 Kokkuvõtte koolide tagasisidest: tugevused ja kitsaskohad arutelupunktide kaupa

Järgnevalt on kokku võetud iga kooli tagasiside põhjal väljatoodud aspektid ja mõtted. Korduvad aspektid, mida tõi esile enamus koolimeeskondi, on rõhutatud *boldiga*. Koolide kogemus ja tagasiside sõltus ka sellest, kas koolis on üks kuni kaks õppekavarühma

spetsialiseerunud koolides, kus viidi läbi sisuliselt koolipõhine eneseanalüüs ja hindamine ühel poolaastal korraga või palju õppekavarühmi suurtes kutsehariduskeskustes, kus hindamised on toimunud 2019-2023 igal poolaastal kolme kuni nelja õppekavarühma kaupa erinevate komisjonidega. Sestap toome välja ka mõneti vastanduvad tähelepanekud ja vajadused.

Eneseanalüüsi protsess

Kõik koolid tõid tagasisides välja, et kvaliteedi hindamise protsessis on **kõige kasulikum eneseanalüüsi läbiviimine ja eneseanalüüsi aruande koostamine**. Koolimeeskondade vaates on hindamiskriteeriumid asjakohased. Näiteks toodi, et suures kutsehariduskeskuses toimuvad tegevused, sh enesehindamine osakonnapõhiselt. Osakonnapõhine sissevaade on kindlasti kasulik. Enamus õpetajaid oli protsessi kaasatud. „*Protsessi käigus said ka kahtlejad aru, milleks seda vaja on.*“. Samuti toodi, et eneseanalüüsi protsess on väga vajalik ka meeskonnas uutele inimestele ülevaate saamiseks ja koos analüüsimiseks. Teiste osakondade kogemusest sai õppida, nende tehtut eeskujuks võtta.

Kasutegurina toodi, et **eneseanalüüs võimaldas oma tegevust analüüsida** lähtuvalt eesmärkidest, **ise kitsaskohtadeni jõuda** ning tuua välja oluline arenguvaates: „*Eneseanalüüsi aruande koostamisel tekkis arusaam, et me ei kirjuta seda komisjoni jaoks, vaid iseenda jaoks, pani analüüsima.*“. Toodi ka näited, kus kool kasutas eneseanalüüsi juhendi struktuuri maja sees, nõ endale struktuuriüksuste või õppekavarühmade sisehindamisel.

Kui osa koole tõdes, et andmete kogumine kuue aasta kohta väga suur töö ning HaridusSilm on selleks liiga kohmakas ja ei vasta kooli vajadustele, siis teisalt toodi välja, et õppekavarühma/de eneseanalüüsi protsess olnud koolimeeskonna jaoks lihtsam, kui koolis on info ja statistika kogumine olnud järjepidev ning tulemusi on järjepidevalt analüüsitud. Siinjuures tõi üks kool näite, et eneseanalüüsi koostades tundusid mingid tegevused ja tulemused kooli sees nii loogilised, et ei osanud neid tugevusena välja tuua. Riiklikud rahuloluküsitlused on eneseanalüüsi aluseks piisavad kui koolis on üks kuni kaks õppekavarühma. Suures koolis seevastu ei anna rahuloluküsitlused piisavalt infot õppekavarühmade kaupa ja ei toeta kvaliteedi hindamise protsessis.

Mitu kooli kinnitasid, et õppekavarühmade eneseanalüüsid ja hindamisaruanded on olnud sisendiks uue arengukava koostamisel. **Väärtus on nii eneseanalüüsil kui peale hindamist parendustegevuste ülevaatel.**

Eneseanalüüsi juhend ja HAKA tugi eneseanalüüsi koostamisel

Kuigi mitu kooli ütlesid, et HAKA juhend eneseanalüüsi koostamiseks on lihtne ja arusaadav ning juhendis toodud suunised võimaldavad koolil ise fookust seada, jäi kokkuvõtvalt kõlama, et praeguse kvaliteedi hindamise puhul suunavad **hindamiskriteeriume toetavad küsimused pigem detailideni tööprotsessi ja olukorda kirjeldama**. Otseselt ei ole suunistes midagi üle või puudu aga neid järgiva eneseanalüüsi aruande fookus on sellel, mis oli ja mis hetkel on. Juhendi struktuur ei ole piisavalt süsteemne ja ei haakunud kooli strateegilise tervikvaatega. Kaalukauss eneseanalüüsi ja kirjelduse vahel läks seetõttu tasakaalust välja ning nn suurt vaadet ja kestvuse tagamist oli keeruline edasi anda. „*Ei peaks niipalju keskendumale sellele, mis varem on olnud, vaid*

Kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedihindamine: tagasiside

rohkem edasivaatav. Liiga palju ressursi läks sellele, et kirjeldada kui tubli oled“. Õpetaja jaoks on oluline arenguvaade, mitte niivõrd see, mis on olnud. Lühem eneseanalüüs, kus on paigas tasakaal *oli-on-visiooni* vahel sunniks tegema otsuseid fookuses ja olema täpne.

HAKA koolitused ja seminarid eneseanalüüsi koostamiseks on olnud toetavad ja asjakohased, tugi eneseanalüüsi aruande koostamisel on olnud vajalik ja piisav. Samas toodi ka välja, et seminaril ei osanud veel midagi küsida, küsimused tekkisid protsessi jooksul. Tuge oleks pigem vaja kogu eneseanalüüsi protsessi vältel, sisulised küsimused tekivad tehes.

Seminaridel küsisime koolidelt tagasisidet ja arvamusi ka **riiklike tegevusnäitajate** kohta: kuivõrd asjakohased on need koolide vaates ja toetavad koolide sisehindamist. Kõlama jäi, et nominaalajaga lõpetamise näitaja ei ole enam aja- ega asjakohane. Samuti mõõta rakendumist aasta peale lõpetamist on liiga lühike aeg. Koolid tõid välja, et esitavad küll palju andmeid tulemusnäitajate vormil, kuid tagasisidet neile ei saa. Koolides, kus on palju erinevaid õpilaste sihtrühmi (nt HEV, vanglaõppe rühmad) on keeruline eristada, sest sisalduvad kõikides andmetes. Kuni nominaalne õppeaeg on tulemusrahastamisega seotud, seda ka mõõdetakse. Toodi esile aspekt, et väljundipõhisus ja ajapõhisus on hariduses segamini - õpe on väljundipõhine, kuid koole hinnatakse ajapõhiselt.

Samuti olid mitmed koolimeeskonnad arvamusel, et väljalangevust kutsekeskharidusõppes ja kutseõppes ei saa võtta ühe mõõdupuuga, kuna põhjused ja tagamaad on erinevad.

Enim kõlama jäänud mõtted ja ootused:

- **Eneseanalüüsi ja aruande koostamise protsess on väga ressursimahukas.** Töömaht on suurem kui kool esialgu hindas. Eneseanalüüsi aruanne on liiga detailiderohke ja fookus hajunud. On kaheldav, kas sellest sündiv kasutegur kaalub seda üles.
- Mingis osas/teemas võiks liikuda **institutsionaalse hindamise poole. Fookus peaks senisest enam olema arengul. Kooli arengukava eesmärkide sisehindamine ja kvaliteedihindamine tuleks rohkem lõimida.**
- **Vajalikud on kvaliteedijuhtimise teadmise ja oskused.** Kitsaskoht on kvaliteedi juhtimise pädevuse puudumine. Juhtkondades on inimesed vahetunud ja kvaliteedijuhtimise alane kompetents on vajalik ka osakonnajuhatajatele ning juhtivõpetajatele.
- **Vajalik on kvaliteedikultuuri ja analüüsi mõtteviisi (PDCA mudeli) toetamine. HAKA tugi tervikuna süsteemis:** põhimõtted ja lähenemisviisid, eneseanalüüsi juhendis ja protsessis rohkem süsteemset põhjus-tagajärg lähenemisviisi ja seost.
- Vajalik on **kutsehariduse süsteemi tasandil kokku leppida, mis on tulemuslikkuse näitajad** (nt kas mõõta väljalangevust või innovatsiooni). Kui HAKA saaks toetada seda uue seaduse mõistes, oleks väga hea.

Hindamisprotsess, sh komisjoni pädevus

Heade kogemustena tõid koolid välja, kui **hindamiskülastusel on kujunenud komisjoni ja koolimeeskonna vaheline partnerite diskussioon.** Koolid hindavad kõrgelt komisjoni kaasatud erialaeksperte. „Erialaõpetaja sai komisjonilt nõu küsida, sai kindlustunde

õppesisu planeerimisel.“ Ka toodi hea kogemusena, kui komisjonis on koolijuht, kel on laiem strateegiline vaade. Hindamisaruannetes toodud komisjoni ettepanekutest oli kasu, kuigi probleemid tulid pinnale juba eneseanalüüsi protsessis. Ettepanekud võivad olla erineva kaaluga, mõni neist ongi lihtsalt üldine märkamine.

Mitmed koolimeeskonnad tõdesid, et **nad oodanuksid komisjonilt rohkem just sisulist dialoogi ja arutelu valdkonna arengute üle suuremas pildis**. Mitmes koolis jäi seminaril kõlama, et sisulist dialoogi komisjoniga paraku ei tekkinud, kuna küsimused olid liialt detailides kinni ja fookus läks paigast. Samuti leidsid mitme kooli meeskonnad, et **hindajatel on vajalik rohkem strateegilist vaadet, strateegilise juhtimise kompetentsi ja kogemust, sh kvaliteediteadlikkust**.

Negatiivse kogemusena kõlas, et koolidel on püsinud väike hirm - kui kool on eneseanalüüsis ausalt oma parendusvaldkonnad välja toonud, siis saavad need komisjoni poolt mittevastavusteks või kitsaskohtadeks, mis mõjutab kvaliteedihindamise tulemust. Hindamise kasutegurit oli sel juhul raske välja tuua, sest komisjon peegeldas eneseanalüüsi tulemusi, kuid lisaväärtust koolile ei sünni. Koolide ootus on, et hindamiskomisjoni ja -aruande kaudu „*saavad nad sama palju tagasi kui eneseanalüüsi panustavad*“.

Suurtes koolides, kus hindamise olid läbinud mitmed õppekavarühmad, on erinevate komisjonide võrdluskogemus. Nende koolide tagasisidest jäi kõlama, et **komisjonide fookus on olnud ebahühtlane**. Näiteks on komisjonidel olnud erinev arusaam, mis dokumendid on kvaliteedinäitajad. Mõnele komisjonile on piisanud kolmest dokumendist, mõni on soovinud näha 30. On olnud komisjone, kes annavad asjatundlikku tagasisidet, sh „*edasisidet*“ strateegilisele vaatele valdkonna/kooli arengus. Samas ka neid, kes keskenduvad üksikdetailidesse, mis „*suures pildis ei mõjuta midagi*“ või kui kool tajus hindamisprotsessis survet nii koolile kui komisjonile, et „*kindlasti tuleb parendusvaldkondades midagi kirja panna*“ ja komisjon „*otsis pigem probleemkohti, kuskohast kinni hakata*“. Samuti ei pea koolid õiglaseks, kui komisjon on teinud järeldused üksikute lausete või juhtude põhjal, mida üldistatakse lõpliku tõena.

Paarile koolile, kes olid saanud õppekavarühmas hindamisotsuse, et järgmine hindamine toimub kolme aasta pärast, ei olnud otsuse motiivid päris selged või võrreldavad kooli teiste õppekavarühmade hindamisotsustega.

Toodi ka välja aspekt, et hindamisaruandest ei jõua kooli pidajale ettepanekuid või mõjutuspunkti pidaja vastutusalas.

Enim kõlama jäänud mõtted ja ootused:

- **Hindamiskomisjonides peaks olema rohkem strateegilise juhtimise kompetentsi – analüüsioskust, põhjus-tagajärg seoste loomise oskust ja valdkonna strateegilist vaadet, sj regionaalset vaadet tööandjate poolt.**
- **Võrreldes eneseanalüüsi kasulikkusega on hindamiskomisjoni- ja aruande kasutegur olnud koolile pigem vähene.**

Koolide ootused ja vajadused kvaliteedihindamisele tulevikus

Seminaridel uurisime koolimeeskondade vaadet ja vajadusi kutseõppe kvaliteedihindamisele tulevikus: kas kvaliteedi hindamine võiks olla tulevikus vabatahtlik

Kutseõppe õppekavarühmade kvaliteedihindamine: tagasiside

või jääda kohustuslikuks; kas koolide ootus on pigem koolipõhine või õppekavarühmade/suundade põhine hindamine, mis oleksid koolide vaates optimaalsed hindamisühikud; teemaatiliste hindamiste vajadus; tugi enesehindamise protsessis.

Kõikides koolides, kus seminarid läbi viisime, oli kindel arvamus, et **eneseanalüüs ja refleksioon on kõige kasulikum, see peab kindlasti jääma.**

Seejuures oleks vajalik, et **enesehindamine võimaldaks senisest enam:**

- **võrreldavust teiste sama valdkonna koolidega**, nt õppekavade arenduse punkti juurde laiemalt ka valdkonna vaade,
- **vastastikust õppimist**,
- **(enese)hindamise ressursi kokkuhoidu, (enese)hindamisprotsess peab jääma lihtsaks ja vähendada bürokraatiat**,
- **eneseanalüüsi raamistik peaks senisest enam suunama dünaamikale ja arengu näitamisele**,
- **seada fookus lähtuvalt kooli kontekstist, minna süvitsi teemadega lähtuvalt kooli arenguvajadustest**,
- **jõuda (kutse)õpetaja tasandile**, mis kvaliteedihindamise kasutegur talle ja arusaam, miks kvaliteedihindamist vaja on.

Kvaliteedihindamisel peaks jääma õppijakeskne vaade, „**Õppija fookus peaks jääma.**“, sh siduda eneseanalüüsi kutsevalikuaasta, täienduskoolitus, üldharidusõpe. Kuid ka **strateegiline vaade võiks sees olla - strateegiline juhtimine ja eestvedamine**, tagasiside strateegiale.

Suurte, paljude õppekavarühmadega koolide arvamus oli pigem, et institutsioonilist kvaliteedihindamist ei saa teha nii, et õppekavarühmapõhist tasandit ei jää. **Koolipõhise hindamise sees peaks olema õppekavarühma vaade.** Näiteks tõi koolijuht, et õppekavarühmapõhine hindamine on ka oluline juhtimistöriist. Koolipõhisel hindamisel võiks olla valim õppekavarühmadest, mida toetaksid teemaatilised analüüsid (koolidele samal ajal). Ühe võimalusena toodi näiteks, et kooli kui terviku hindamisel võiks olla iga valdkonna kohta komisjonis ekspert ning vestlused toimuksid ka eraldi. Eneseanalüüs sisaldaks sel juhul õppekavarühmade erisusi ja segmenteeritud andmeid.

Valdkonna (üks ja sama ÕKR kõikides koolides) ülestel hindamistel on oluline, mis neist johtub koolidele ja valdkonnale.

Enamik koolimeeskondi tõi välja, et **enesehindamise protsessis oleks vajalik kvaliteedijuhtimise koolitus ja konsultatsioon/mentor koolimeeskonnale kogu protsessi kestel. Korduvalt tehti ettepanek taastada kvaliteedijuhtimise pädevuskoolitus, mis on kohandatud kutseõppeasutustele ja toetaks eneseanalüüsi protsessi.** Enne kooli tasandit hindamist on vajalik vaheareng või -etapp, et kõikides koolides oleks piisavalt kvaliteedijuhtimise kompetentsi.

Aruteludes jäid pinnale senised dilemmad, mis vajavad selget põhimõtete kujundamist ja kokkulepet eneseanalüüsiks - kas hindamine keskendub olnule, olevikule või tulevikule või kõigile kolmele korraga, kas (enese)hindamine mõõdab ebaedu või edu – millele seada fookus.

Kõik koolid olid arvamusel, et kvaliteedihindamine peaks jääma kohustuslikuks. See nõuaks sisehindamise järjepidevust kõikides koolides ja toetaks välise pilgu kaudu parendamisprotsesse. „**Kõrvaltvaade on väga vajalik**. See peab võimaldama diskussiooni ja valdkonnaülest tervikvaadet, koostööd teiste haridusastmete ja koolidega“.

Kvaliteedihindamise arenduseks tegi koolid mitmeid ettepanekuid. Näiteks ettepanek **ühendada kvaliteedihindamine arengukava perioodiga. Eneseanalüüsi ja kvaliteedihindamise protsess peaks liikuma digiajastusse**: institutsiooni kui terviku tegevuse planeerimine peaks olema dünaamiline, **järjepidevaks sisehindamiseks e-keskkond/töölaud**, kus saab dünaamiliselt teha protsessidesse muudatusi, võtta arvesse hindamise tulemusi ja kavandada tegevusi. Koolil ja komisjonil võiks abiks olla eeltäidetud andmete vorm HaridusSilmast. Trendijooned võiks sealt välja tulla, et saaks tulemusi analüüsida.

Kvaliteedihindamisel peaks olema **suurem sisend arengukavasse**, seega peaks ideaalis toimuma kõikide õppekavarühmade hindamine korraga, senine 6 a periood on selleks liiga pikk, et saada adekvaatne ülevaade, sh ka hindamisaruannetest. Hindamine peaks olema sel juhul nt üks aasta enne arengukava lõppemist.

Tehti ka ettepanek kaaluda kvaliteedimärgi andmist (vm tunnustamise projektid, teemahindamised – nt jätkusuutlikkus, kestlikkuse teemad), et toetada muudatuste elluviimist riiklikul tasandil või ülevaate saamiseks (nt IT või HEV-õppijate toetamine), kus kool ei anna aru vaid saab üksteiselt õppida.

Arutelus tõstatati võimalus, kas hindamine peaks tingimata lõppema hindamisaruandega või on olulisem kaal kooli parendustegevuste kaval, nn „lubaduste plaanil“.

Enim kõlama jäänud mõtted ja ootused:

- **Hindamise järgselt oleks tagasisideseminar komisjoniga kasulik**, et toodud ettepanekud ühiselt läbi arutada ja kool saaks anda ka omapoolse vaate.
- **Parendustegevuste kavandamiseks on vajalikud järelseminarid, kogemusingid ja võrgustikud teiste** (sama õppekavarühma) **koolidega**.
- **Koolide parendustegevuste ülevaadetele tuleks anda rohkem sisu ja vastastikust kogemuste vahetust**.
- **Parendustegevuste esitamine üks aasta peale hindamist on liiga lühike aeg**. See võiks olla pigem nn poole aja peal (kui järgmine hindamine 6 aasta pärast, siis 3. aastal; kui järgmine hindamine 3 aasta pärast, siis nt 1,5 aasta möödudes).
- **Tagasiside kooli parendustegevustele peaks olema põhjalikum, nt komisjoni poolt**.

4. Peamised järeldused ja koolide ettepanekud

Kevadel 2023 läbi viidud tagasisideseminarid 14 koolis andsid väärtuslikku tagasisidet senisele õppekavarühmapõhisele kvaliteedihindamisele ja ettepanekuid kutseõppe kvaliteedi hindamise mudeli arendamiseks.

Arutelupunktide peamiste järeldustena saab kokku võtta:

- Kvaliteedihindamises on koolidele kõige väärtuslikum olnud eneseanalüüsi protsess ja eneseanalüüsi aruande koostamine.
- Eneseanalüüsi ja aruande koostamise protsess on samas väga ressursimahukas.
- Eneseanalüüsi juhend on suunab liialt tööprotsesse detailideni kirjeldama, mistõttu on fookus hajus.
- Regulaarne väline kõrvalpilk on vajalik. Koolide vaates on hindamisvestlustest kasu, kui komisjonis on strateegiline vaade nii kooli kui valdkonna tasandil ning vestlused on kujundatud motiveeriva diskussioonina.
- Eneseanalüüsis ja kvaliteedihindamisel peaks jääma õppijakeskne vaade, lisada tuleks kooli kui terviku strateegiline vaade ning suunata fookus senisest enam arengule.
- Koolide parendustegevuste ülevaadetel võiks olla suurem osatähtsus ja tagasiside neile sisukam.

Koolide peamiste ootuste ja ettepanekutena jäid kõlama:

- Vajalik on süstemaatiline sisehindamist toetav raamistik ja tugi eneseanalüüsi protsessi kestel.
- Kvaliteedikultuuri edendamiseks ja kvaliteediteadlikkuse pädevuse tõstmiseks on koolimeeskondadele vajalik terviklik kvaliteedijuhtimise koolitus.
- Hindamiskomisjonides peaks samuti olema rohkem strateegilise ja kvaliteedijuhtimise kompetentsi.
- Kvaliteedihindamine peaks olema sidusam arengukava perioodiga.
- Koolipõhine kvaliteedihindamine peaks võimaldama/sisaldama ka õppekavarühmapõhist vaadet.
- Kvaliteedihindamine peaks olema senisest enam inspiratsiooni andev, nn *coachiv* hindamine.
- Jätkuvalt on vajalik paljude erisuunaliste hindamiste ja aruandluse ühitamine.
- Põhiküsimusena tuleb läbi mõelda, mis on hindamise, sh temaatiliste hindamiste kasutegur osapooltele ja mis nendest johtub kutsehariduse või valdkonna arengutes.